

Onderwerpen uit de Westzaanse geschiedenis

door WILLEM TIP/deel 37
beeld: Digitale Beeldbank

Zaanse bedrijvigheid

De grote landelijke politieke stromingen waren alle in de Westzaanse gemeenteraad vertegenwoordigd. Kort voor de Tweede Wereldoorlog (1938) zag men er bijvoorbeeld twee Anti – revolutionairen, twee SDAP'ers, één Vrijzinnig Democraat, één CPN'er en één neutraal raadslid. Al die partijen moesten in de raadzaal door één deur. Dat maakte het dorp gedurende de gehele eerste helft van de twintigste eeuw tot een lastig te besturen gemeente. Zo meldde de commissaris van de koningin bij de benoeming van een nieuwe burgemeester in 1913 dat de gemeente 'weliswaar niet tot de grootste behoort, doch waar ik gaarne een flink man aan het hoofd zag'. Ook later streefden de commissarissen naar een 'burgemeester van rijperen leeftijd' (1918), dan wel naar 'een krachtige persoonlijkheid' (1938). In 1951 herhaalde de commissaris nog eens dat Westzaan 'weliswaar geen zeer grote maar toch een verre van gemakkelijke gemeente' is. Pas in de late jaren '60 zou de Westzaanse raad de gangbare paden van de partijpolitiek verlaten. De 'overlappende consensus' won het pleit. Met de opheffing van de gemeente in het vooruitzicht zou men zich richten op gemeenschappelijke doelen, zoals het behoud van historisch erfgoed en het veilig stellen van de leefbaarheid. Het was deze gemeenschappelijke visie die ook na de opheffing van Westzaan (1974) zou blijken stand te houden.

De Zaanstreek stond vanaf het begin in de voorste rijen van de emancipatie van de arbeidersbevolking. Daarbij vond de werkstaking al vroeg toepas-

1911. De Nieuwe Haven in Zaandam op de voorgrond.

sing. De eerste Zaanse werkstaking had al in de laatste jaren van de negentiende eeuw plaats in Wormerveer. Bij oliefabriek De Engel bleef de poort gesloten (1897). De Westzaanse industrieel Molenaar was hier een van de voorlieden. Zijn inbreng toonde tegelijk aan dat de arbeiders ook buiten hun eigen kring gehoor hadden gevonden. Meer stakingen volgden: in 1899 bij oliefabriek Het Hart in Zaandam, in 1899 bij stoomrijstpellerij De Unie in Wormerveer, in 1901 nog eens bij Het Hart, in 1903 bij machinefabriek Westermann te Zaandam, in 1903 bij de spoorwegen in heel Nederland, in 1907 bij Verwers Drukkerij te Wormerveer, in 1912, 1913 en 1914 keer op keer bij de houtbewerking te Zaandam. De vooroorlogse stakingsgolf leek Westzaan overigens met rust te laten. De grote bedrijven Rote en Molenaar voerden een sociaal beleid dat voor stakingen geen voedingsbodem gaf.

De sociale onvrede in den lande leverde intussen wel een goede voedingsbodem voor een groot pakket aan sociale voorzieningen. Rond 1900 werd in hoog tempo sociale wetgeving ingevoerd: de arbeidswet (1889), veiligheidswet (1895), ongevallenwet en woningwet (1901), de wet op de arbeidsovereenkomst (1907). Wat later (1913) volgden onder de antirevolutionaire minister Talma de ziektewet, de invaliditeits- en de ouderdomswet. Talma was een predikant die in de verkiezingen had gewonnen van Troelstra. Opnieuw een teken dat de emancipatiebeweging met alle onderlinge verschillen toch breed gedragen werd. Tussen 1911 en 1920 werden overal CAO's ingevoerd die gingen zorgen voor betere arbeidsvoorwaarden.

Opgewekt en vol vertrouwen toonden zich tegelijkertijd van hun kant de Zaanse fabrikanten. Het tijdperk van wind en hout hadden ze zonder spijt

achter zich gelaten. Trots gaven ze in 1911 een dik boek uit met paginagrote foto's van alle nieuwe fabrieken en pakhuizen. De 'Zaansche Handel en Nijverheid' werd erin breed tentoongesteld. Voor hen was de opbloei het veelbelovende begin van een nieuwe tijd. In hetzelfde jaar als het fotoboek werd de Zaanse 'Nieuwe Haven' ten westen van de spoorlijn geopend. De houthandel zou daarmee weer jaren voort kunnen. Al eerder (1903) had men in Zaandam de nieuwe Wilhelminasluis geopend. Ook in Westzaan, waar men veertig jaar eerder, daags voor de industrialisatie nog de noodklok had geluid, was men in een goede stemming geraakt. Bij het aantrede van de nieuwe burgemeester Driessen in 1913 stelde het gemeentebestuur bij monde van wethouder Tip tevreden vast dat Westzaan 'dank(zij) de industriële ondernemingen vooral in de laatste jaren een beter aanzien (heeft) gekregen'.

W.F.G.L. Driessen, burgemeester van 1913-1918 in Westzaan.

1951. Brand in oliefabriek De Engel te Wormerveer.

Viswedstrijd voor de jeugd

Zoals al vele jaren houden we ook dit jaar onze viswedstrijd voor de kinderen van de basisscholen van Westzaan. Deze wordt gehouden op vrijdag 28 juni in het water bij de school De Kroosduiker Zuid en we starten rond de klok van 14.00 uur. Het duurt tot ongeveer 15.30 uur. Voor de eersteprizwinnaars hebben we weer onze traditionele bekens. De overige kinderen

gaan allen met een prijsje huiswaarts, dus niemand blijft met lege handen staan.

Als extra prijs hebben we voor degene die de grootste vis vangt nog een heel leuke verrassing. Verder zal er aan een ieder weer drinken en een versnapering worden uitgedeeld. Graag zien wij de inschrijvingen voor deze middag vooraf tegemoet, zodat we rekening kunnen houden

met hoeveel kinderen aan de waterkant zullen verblijven.

Je kunt je aanmelden door een berichtje te sturen naar cees@sopjes.nl of telefonisch onder nummer 075-6169 309.

Visclub De Braak,
C. Sopjes